

Social Media Gebruik en Empathie bij Adolescenten; de Modererende Rol van Ouder-kind Relatie.

Master's thesis

Utrecht University

Master's programme in Clinical Child, Family and Education Studies

M.L.R. Slits 9481354

H.G.M. Vossen

K.L. Buist

Datum: 25-03-2022

Social media en sociale vaardigheden

Ethical approval: 21-2019

Samenvatting

Doel: Het doel van huidige studie was het onderzoeken van de relatie tussen social media gebruik en empathie bij adolescenten en de modererende rol van ouder-kind relatie; ouderlijke steun en negatieve interactie. **Methode:** In totaal hebben 438 jongeren een online vragenlijst ingevuld. De groep bestond uit 230 meisjes en 208 jongens in de leeftijd van 10 tot 19 jaar. Om de onderzoeksvraag te beantwoorden is een regressie- en moderatieanalyse uitgevoerd. **Resultaten:** Het social media gebruik hing significant en positief samen met empathie, wat meer het geval was voor meisjes dan voor jongens. Tot slot werden geen significante effecten gevonden van de modererende rol ouder-kind relatie. **Conclusie:** Dit onderzoek laat zien dat social media gebruik bij adolescenten een bevorderende factor kan zijn voor het empathisch vermogen. Zowel ouderlijke steun als negatieve interactie hebben geen modererende rol op het verband tussen social media gebruik en empathie bij adolescenten.

Trefwoorden: Adolescente, Social Media Gebruik, Empathie, Ouderlijke Steun, Negatieve Interactie.

Abstract

Aim: This study aimed to investigate the relation between the amount of social media use and empathy of adolescents and also to investigate the moderating role of parent-child relationships; parental support and parental conflict. **Method:** A total of 438 adolescents filled out an online questionnaire. The group included 230 girls and 208 boys between the ages of 10 and 19 years old. To answer the research question, a regression- and moderation analyses were performed. **Results:** Social media use was significantly and positively correlated with empathy, which was more the case for girls than for boys. Lastly, no significant effects were found of the moderating role of parent-child relationship. **Conclusion:** This research shows that social media use and parental support are promoting factors for the empathic ability of adolescents. Neither parental support nor parental conflict have a moderating role to the relationship between social media use and empathy.

Keywords: Adolescents, Social Media Use, Empathy, Parental Support, Parental Conflict.

Social Media Gebruik en Empathie bij Adolescenten: de Modererende Rol van Ouder-kind Relatie

Empathie is een belangrijk aspect van psychosociale ontwikkeling, omdat het een bijdrage levert aan sociaal gedrag en sociale interactie waardoor relaties opgebouwd en onderhouden worden (Allemand et al., 2015). Empathie wordt gedefinieerd als het vermogen van een individu om gevoelens van anderen te begrijpen (cognitieve empathie), maar ook het automatisch gevoelens overnemen van de ander (affectieve empathie) (Davis, 1983). Een hoge mate van empathie blijkt samen te hangen met meer pro sociaal gedrag (Carlo et al., 2012), terwijl een lage mate van empathie samenhangt met meer agressie (Vossen et al., 2015). Onderzoek benadrukt de adolescentiefase als sleutelperiode van een individu om sociale competenties, zoals empathie, te ontwikkelen die van belang zijn in de latere volwassenheid (Allemand et al., 2015).

Ouders en professionals maken zich zorgen over het feit dat de sociale ontwikkeling van kinderen tegenwoordig steeds meer online plaatsvindt, omdat meer negatieve emoties, zoals angst en stress, kunnen optreden (James et al., 2017). Zo gebruikte in 2012 67% jongeren online sociale netwerken, wat in 2018 opliep naar 94% (Arends-Tóth, 2019). Hoewel voorheen werd gedacht dat online contact negatief zou zijn voor de ontwikkeling van empathie (Konrath et al., 2011), omdat sociale vaardigheden online minder goed tot uiting zouden komen (Konrath, 2013), blijkt uit empirisch onderzoek dat dit niet het geval is (Vossen & Valkenburg, 2016). Een recente (mini) meta-analyse benoemt dan ook dat een hoge frequentie van social media gebruik per dag gerelateerd is aan hogere niveaus van empathie, met name affectieve empathie (Guan et al., 2019). Zij expliciteren dat online emoties gedeeld en steun geuit kunnen worden wat bevorderlijk is voor empathie.

Alhoewel de positieve relatie tussen social media en empathie veelbelovend kan zijn voor adolescenten, zijn social media effecten klein, omdat ze niet universeel zijn. Het Differential Susceptibility to Media Effects Model (DSMM; Valkenburg & Peter, 2013) beargumenteert dat diverse sociale contextfactoren invloed kunnen hebben op (social) media effecten. Het is nochtans niet duidelijk welke factoren hier een versterkende of verzwakkende invloed op hebben. Huidige studie onderzoekt daarom een mogelijke moderator, namelijk de ouder-kind relatie.

Ook in ander onderzoek is gebleken dat ouder-kind relatie een beïnvloedende factor kan zijn op social media effecten. Zo laat een studie zien dat ouder-kind relatie een modererend effect heeft op de samenhang tussen social media en lichaamsontevredenheid (De Vries et al., 2019). De mogelijke verzwakkende of versterkende rol van ouder-kind relatie,

heeft in onderzoek naar social media en empathie echter nog geen aandacht gekregen. Het is daarom relevant te onderzoeken of ouder-kind relatie kan modereren tussen de associatie social media en empathie. Het is van belang dit te onderzoeken omdat de ouder-kind relatie mogelijk een rol speelt in deze associatie, wat de adolescent kan helpen in het aangaan en onderhouden van relaties. Gezien het gebrek aan onderzoek naar de modererende rol van ouder-kind relatie op de associatie tussen social media en empathie is het doel van huidige studie de volgende onderzoeksvraag te onderzoeken: *'Is er een verband tussen de mate van social media gebruik en de mate van empathie bij adolescenten en modereert ouder-kind relatie op dit verband?'* Door de onderzoeksvraag te beantwoorden wordt meer empirisch inzicht verkregen in de samenhang tussen social media en empathie en het mogelijke versterkende of verzwakkende effect van ouder-kind relatie.

Social media en empathie

Social media in de breedste zin van het woord zijn online platvormen waar gebruikers met elkaar interacteren en inhoud delen (Cabral, 2011). Adolescenten kunnen veel waarde hechten aan het gebruik van social media door makkelijke communicatie, ontspanning en doordat snel informatie opgezocht kan worden (Whiting & Williams, 2013). Een onderzoek, die is aangehaald in de inleiding, is de eerste longitudinale studie van de op heden groeiende literatuur over hoe social media positief kan bijdragen aan het empathisch vermogen van adolescenten (Vossen & Valkenburg, 2016). Hierbij wordt gesuggereerd dat door gebruik van social media sociale vaardigheden als empathie geoefend kunnen worden. Deze resultaten sluiten aan bij eerder onderzoek die het verband tussen Facebookgebruik en cognitieve empathie onderzocht, waarbij ook een positieve relatie is gevonden (Alloway et al., 2014). Zo wordt de fotofunctie gekoppeld aan een beter vermogen om zich in fictieve situaties te verplaatsen, waarbij adolescenten het empathisch vermogen kunnen ontwikkelen. Tevens geeft experimenteel onderzoek aan, waar ook Facebook als online platform werd onderzocht, dat het gebruik hiervan onder andere het empathisch vermogen manipuleert (Hong & Na, 2018). Geconcludeerd zou kunnen worden dat social media en empathie positief met elkaar associëren. Huidig onderzoek richt zich op empathie als effect van social media. Het DSMM model stelt dat social media effecten niet voor iedereen gelijk zijn, omdat er factoren zijn die hier invloed op hebben. En omdat deze factoren diverse redenen hebben die ertoe leiden dat een persoon gebruik maakt van social media. Deze drie factoren zijn: 1) persoonskenmerken, zoals temperament; 2) ontwikkelingskenmerken, zoals cognitieve- en sociaal-emotionele ontwikkeling; en 3) sociale-contextuele kenmerken (Valkenburg & Peter, 2013).

Ouder-kind relatie als modererende rol

Een voorbeeld van dergelijke factoren is de ouder-kind relatie, wat een sociaal-contextuele factor is (Belsky, 1984). Ouder-kind relatie is een wederzijdse relatie tussen kind en ouder die een grondslag vindt in de mate waarin beide partijen zich verzorgd, gehecht en geliefd voelen (Boutelle et al., 2009). De kwaliteit van deze relatie wordt voornamelijk bepaald door de kwaliteit van de interactie (Duncan et al., 2009). Een mogelijkheid om naar deze kwaliteit te kijken is de mate waarin adolescenten steun voelen door ouders en de mate waarin negatieve interactie plaatsvindt. Ouderlijke steun wordt gekenmerkt door warmte, acceptatie en een open en positieve communicatie tussen ouder en kind (Cowan & Cowan, 2002). Negatieve interactie wordt voornamelijk gekenmerkt door conflicten tussen ouder en kind.

Negatieve interactie tussen ouder en kind, zoals conflicten, vormen een belemmering voor de emotionele regulatie van kinderen en daardoor ook voor het innemen van perspectief en het tonen van bezorgdheid voor anderen (Morris et al., 2007). Hoewel dit gaat over de kindertijd, wordt aangenomen dat ouderlijke socialisatieprocessen doorlopen tot en met de adolescentietijd. Als een adolescent met negatieve interactie met ouders dus social media gebruikt, zal hij mogelijk niet in staat zijn om zijn empathisch vermogen te oefenen. Hij zal middels social media eerder proberen om sociale- en affectieve behoeften te vervullen (Krishen et al., 2016), waarbij hij vooral steun zoekt bij anderen. Iemand die erg gericht is op zichzelf en het vervullen van eigen behoeften, is minder in staat empathie te tonen (Schreiter et al., 2013) en dus te oefenen. Ook kan hij social media gebruiken voor escapisme (vluchtgedrag) of ontspanning om uit de negatieve gevoelens te stappen (Papacharissi & Mendelson, 2011). Zoals door het spelen van games of het bekijken van grappige filmpjes, waarbij vooral gedachten worden verzet en geen empathie wordt geoefend.

Aan de andere kant zou gesteld kunnen worden dat adolescenten met een positieve relatie met ouders, social media met andere doeleinden inzetten. Bijvoorbeeld voor sociale interactie (Papacharissi & Mendelson, 2011). Volgens de gehechtheidstheorie voldoen warme en ondersteunende ouders aan de emotionele behoeften van kinderen, wat kan leiden tot minder preoccupatie van de adolescent met hun eigen emoties en daarbij tot een betere competentie om aandacht te besteden aan de emoties van de ander (Bowlby, 1982). Een goede ouder-kind relatie kan er dus voor zorgen dat adolescenten hun empathisch vermogen oefenen door gebruik te maken van social media. Daarbij hangt een goede ouder-kind relatie samen met een hoge mate van psychosociale competenties bij adolescenten, zoals empathie (Cowan & Cowan, 2002).

Naast bovenstaande tekst die ouder-kind relatie als mogelijke moderator benoemd, is uit ander onderzoek gebleken dat ouder-kind relatie daadwerkelijk als moderator fungeert (De Vries et al., 2019). Hier modereert ouder-kind relatie voor de associatie social media en lichaamstevredenheid. Deze positieve relatie beschermde de adolescent tegen nadelige effecten bij het gebruik van social media. Hoewel enkel de positieve ouder-kind relatie werd onderzocht, vergroot het de kans dat ook in huidig onderzoek ouder-kind relatie zal modereren.

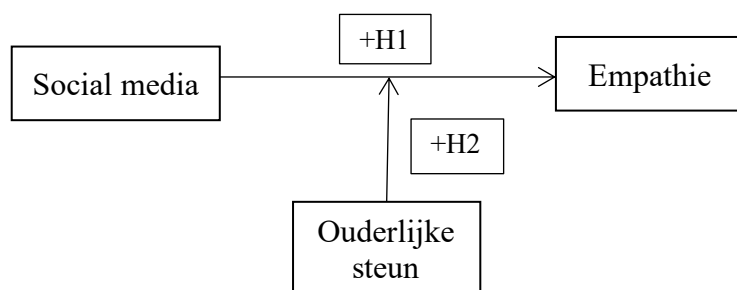
Huidige studie

Gebaseerd op empirische resultaten, betreft social media en empathie bij adolescenten, wordt verwacht dat de bevindingen van Vossen en Valkenburg (2016) gerepliceerd zullen worden, wat leidt tot de volgende hypothese:

H1: Er is een positieve relatie tussen social media gebruik en de mate van empathie bij adolescenten.

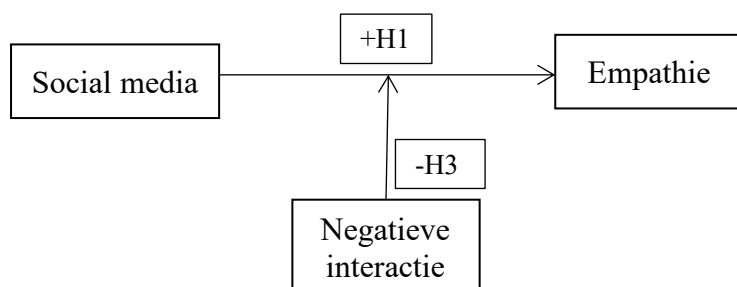
Tevens wordt ouder-kind relatie als moderator onderzocht, welke wordt opgesplitst in ouderlijke steun en negatieve interactie. De tweede hypothese is als volgt:

H2: De positieve relatie tussen social media gebruik en de mate van empathie bij adolescenten wordt versterkt door ouderlijke steun.

De derde hypothese is als volgt:

H3: De positieve relatie tussen social media gebruik en de mate van empathie bij adolescenten wordt verzwakt door negatieve interactie.

Methode

Procedure

Voor huidig onderzoek werd een cross-sectioneel design gebruikt. Adolescenten verspreid over Nederland zijn geworven middels een gemakssteekproef. Deze werving heeft plaatsgevonden met behulp van bachelorstudenten van de Universiteit Utrecht, die naar hun oude middelbare scholen zijn gegaan. Adolescenten kregen een digitale vragenlijst die ze tijdens een lesuur hebben ingevuld. Het betrof een zelfrapportagelijst over hun social media activiteiten en hun empathisch vermogen, daarnaast werd achtergrondinformatie gevraagd. Door middel van passieve, informed consent zijn ouders/verzorgers ingelicht over het onderzoek, waarna zij twee weken lang bezwaar konden maken tegen deelname van onderzoek van hun kind. Bij geen reactie van ouders/verzorgers stemden zij automatisch in met participatie van hun kind. Deelname van de adolescent was geheel vrijwillig, zij kregen informed consent voorafgaand aan het invullen van de vragenlijst. Vervolgens gaven zij, voor wie wilden, actieve consent en vulden de vragenlijst in.

Steekproef

De steekproef uit huidig onderzoek bestond uit 438 adolescenten. De participanten in dit onderzoek waren adolescenten met een leeftijd van 10 tot 19 jaar ($M = 14$, $SD = 1.556$), waarvan 230 meisjes en 208 jongens. 411 adolescenten waren in Nederland geboren of woonden verspreid van 1 tot 14 jaar in Nederland. 356 ouders woonden nog samen (81.7%), daarbij woonden 80 ouders apart (18.3%) verspreid van 2 maanden tot 16 jaar. 39 participanten woonden bij moeder (47.6%) en 8 bij vader (9.8%). Ook woonden 24 participanten voor de helft bij moeder en voor de helft bij vader (29.3%). 11 participanten vulden 'anders' in (13.4%). Het schoolniveau varieerde van 130 participanten op VMBO (34.6%), 79 op Havo (18.2%), 9 op Havo/VWO (2.1%) tot en met 215 op Vwo/gymnasium (49.7%). Tot slot hadden, betreffende de sociaaleconomische status (SES), 426 gezinnen 1 of meer auto's (97.9%) en 422 participanten een eigen slaapkamer (97.0%). 416 participanten zijn 1 of meer keer op vakantie geweest (95.6%) en 433 participanten hadden 1 of meer devices (99.6%). De gemiddelde SES was in dit onderzoek dus hoog.

Meetinstrumenten

Social media gebruik

Social media gebruik werd gemeten middels de aangepaste versie van de Multidimensional Scale of Facebook Use (Frison & Eggermont, 2020). Het is uitgebreid naar meerdere platvormen, aantal activiteiten zijn uitgebreid en de antwoordcategorieën zijn aangepast. Dit instrument is een vragenlijst die de hoeveelheid aan activiteiten op sociale

media meet. Het instrument betreft één schaal en bevat 12 items. Adolescenten konden antwoord geven op een Likertschaal van 1 tot 7, waarbij 1 stond voor ‘nooit’ en 7 voor ‘meerdere keren per dag’. Voorbeelditems zijn: ‘het profiel van een online vriend bezoeken’ en ‘een foto posten’. Voor het maken van een social media gebruik-schaal werden gemiddelde scores berekend voor alle 12 items. Een hoge score duidde op een hoog gebruik van social media. De betrouwbaarheid van de subschalen werden beoordeeld als goed ($\alpha = .81$).

Empathie

Empathie werd gemeten middels de Adolescent Measure of Empathy and Sympathy (Vossen et al., 2015). Dit instrument is een vragenlijst die de mate van empathie en sympathie meet. Aangezien dit onderzoek enkel gericht is op empathie, zal de subschaal sympathie niet worden gebruikt. Empathie betreft twee subschalen; affectieve empathie (4 items) en cognitieve empathie (4 items), wat resulteert in 8 items. Adolescenten konden per stelling antwoord geven op een Likertschaal van 1 tot 5, waarbij 1 stond voor ‘nooit’ en 5 voor ‘altijd’. Voorbeelditems zijn: “‘Als een vriend boos is over iets, word ik ook boos” (affectieve empathie) en “‘Ik heb gemakkelijk door hoe andere zich voelen” (cognitieve empathie). Voor het maken van een empathieschaal, werden gemiddelde scores berekend voor alle 8 items. Een hoge score duidde op een hoge mate van empathie. De betrouwbaarheid van de subschalen werden beoordeeld als goed ($\alpha = .78$).

Ouder-kind relatie

Ouder-kind relatie werd gemeten middels de Network of Relationship Inventory (Furman & Buhrmester 1985, 1992). Dit instrument is een vragenlijst die de positieve en negatieve aspecten van de ouder-kind relatie meet. Het instrument betreft twee subschalen; steun (positieve kwaliteit; 6 items) en negatieve interactie (negatieve kwaliteit; 6 items), wat resulteert in 12 items. Adolescenten konden antwoord geven op een Likertschaal van 1 tot 5, waarbij 1 stond voor ‘weinig of bijna niet’ en 5 voor ‘meer kan niet’. Voorbeelditems zijn: ‘Hoeveel bewondert en respecteert je vader/moeder jou?’ (steun) en ‘Hoeveel ergeren jij en je vader/moeder je aan elkaar of worden jullie boos op elkaar?’ (negatieve interactie). Er werden twee schalen gemaakt: ouderlijke steun en negatieve interactie. Voor het maken van deze schalen werden gemiddelde scores berekend voor elk 6 items. Voor elke subschaal werd een aparte moderatie uitgevoerd. Een hoge score duidde op een positieve ouder-kind relatie bij de subschaal steun en een negatieve ouder-kind relatie bij de subschaal negatieve interactie. De betrouwbaarheid van de subschaal steun werd beoordeeld als goed ($\alpha = .85$) en negatieve interactie ook als goed ($\alpha = .93$).

Analyseplan

De gegevens werden geanalyseerd middels het programma SPSS 20. Een covariaat voor geslacht is toegevoegd omdat meisjes een hoger empathisch vermogen hebben dan jongens (Trentini et al., 2021). Daarbij blijkt dat meisjes vaker gebruik maken van social media vergeleken met jongens (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2019). Voordat de analyses werden uitgevoerd werden de assumpties gecontroleerd. Te zien was dat geen uitschieters aanwezig waren, als gekeken werd naar Mahalanobis Distance, Cook's Distance en Standardized Residuals. Ook de assumpties normaliteit, lineariteit en homoscedasticiteit voor iedere variabele waren niet geschonden. Tot slot werd multicollineariteit tegengehouden door het centreren van de variabelen in de moderatieanalyse. Er werd gecontroleerd of de vader- en moederscores significant samenhangen of significant verschillen. De twee schalen 'ouderlijke warmte' en 'negatieve interactie' zijn namelijk gemaakt waarbij verschillende items van vader en moeder zijn samengenomen. Het is belangrijk te weten of ze samenhangen, want voor het maken van algehele schalen moeten de items voldoende met elkaar te maken hebben. Daarnaast moeten de schalen van vader en moeder niet significant van elkaar verschillen, omdat ze dan niet dezelfde dingen meten en je ze niet kan samenvoegen tot een schaal. Hypothese 1 is getest met behulp van een multi-pele regressieanalyse. Waarbij empathie de afhankelijke variabele was en social media de onafhankelijke variabele. Hypothese 2 en 3 zijn getest met behulp van de PROCESS macro (model 1). In deze analyses waren empathie de afhankelijke variabele, social media gebruik de onafhankelijke variabele en ouderlijke steun en negatieve interacties de moderatoren. Doordat ouder-kind relatie twee subschalen betreft: steun en negatieve interactie, en deze niet als een geheel gezien konden worden, werden twee verschillende moderaties uitgevoerd. Gekeken werd of er een hoofdeffect was van de onafhankelijke variabele op de afhankelijke variabele, van de moderatoren op de afhankelijke variabele en of er een interactie-effect was van de onafhankelijke variabele met de moderatoren op de afhankelijke variabele.

Resultaten

Beschrijvende statistieken

In tabel 1 zijn het aantal respondenten, minimum, maximum, gemiddelde en de standaarddeviatie weergegeven voor de variabelen die in deze studie zijn onderzocht. Daarnaast zijn de Pearson correlaties tussen de vijf variabelen weergegeven. Er is een positieve significante relatie gevonden tussen social media gebruik en empathie ($r = .41, p < .001$), wat betekent dat hoe meer social media gebruik hoe hoger het empathisch vermogen van de adolescent. Tevens is een positieve significante relatie gevonden tussen ouderlijke

steun en empathie ($r = .15, p = .003$), wat betekent dat hoe meer ouderlijke steun ervaren werd, hoe groter het empathisch vermogen van de adolescent was. Tussen negatieve interactie en social media is een positieve, significantie relatie gevonden ($r = .15, p = .002$), wat betekent dat hoe meer negatieve interactie tussen ouder en kind, hoe meer het kind social media gebruikt. Ook is een negatieve significantie relatie gevonden tussen ouderlijke steun en negatieve interactie ($r = -.26, p < .001$), wat betekent dat hoe meer een adolescent steun ervaarde van de ouder des te minder ervaarde de adolescent negatieve interactie met de ouder en andersom. Een positieve significantie relatie is gevonden tussen social media gebruik en geslacht ($r = .25, p < .001$), wat betekent dat meisjes meer gebruik maken van social media dan jongens. Tot slot is een positieve significantie relatie gevonden tussen empathie en geslacht ($r = .41, p < .001$), wat betekent dat meisjes een groter empathisch vermogen hebben dan jongens.

Tabel 1

Beschrijvende statistieken en correlaties tussen de variabelen

	<i>n</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	1	2	3	4	5
1.Social media gebruik	432	1.00	7.00	3.84	.98	-	.06	.15*	.41*	.25*
2.Ouderlijke steun	424	1.00	5.00	3.76	.59		-	-.26*	.15*	-.01
3.Negatieve interactie	424	1.00	5.00	1.84	.70			-	.07	-.01
4.Empathie	431	1.00	5.00	3.19	.61				-	.41*
5.Geslacht (1 = man, 2 = vrouw)	438	-	-	-	-					-

Noot. * $p < .01$

Resultaten hypothesen

Middels een regressieanalyse en twee moderatieanalyses zijn de drie hypothesen getest. Daarbij is een covariaat voor geslacht toegevoegd. Om de eerste hypothese te beantwoorden is gekeken naar het verband tussen social media gebruik en empathie, waarbij een regressieanalyse is uitgevoerd. Dit regressiemodel was significant ($F(2.428) = 79.83, p < .001$). Dit betekent dat het model bruikbaar is om empathie bij adolescenten te voorspellen. Social media gebruik en geslacht verklaarde 27% van de variantie met betrekking tot empathie ($R^2 = .27$). Het model laat tevens zien dat social media gebruik positief samenhangt met empathie ($\beta = .33, p < .001$), als ook geslacht ($\beta = .33, p < .001$). Dus hoe meer social

media gebruik, des te meer empathie heeft de adolescent. Daarnaast hebben meisjes meer empathie dan jongens. Social media gebruik en geslacht zijn dus even belangrijke voorspellers voor empathie. Hiermee wordt H1 (er is een positieve relatie tussen social media gebruik en de mate van empathie bij adolescenten) aangenomen.

Om de tweede hypothese te beantwoorden is gekeken naar de modererende rol van ouderlijke steun op het verband social media gebruik en empathie. Hiervoor is een moderatieanalyse uitgevoerd. Het hele model is significant ($F(4.419) = 43.23, p < .001$) en de onafhankelijke variabelen verklaren gezamenlijk 30% van de variantie met betrekking tot empathie ($R^2 = .30$). In tabel 2 is een overzicht te zien van de resultaten van de moderatieanalyse. Ouderlijke steun heeft een significante positieve samenhang met empathie, wat betekent dat hoe meer ouderlijke steun de adolescent krijgt, des te meer empathie heeft de adolescent. Tevens heeft gender een significante positieve samenhang, wat betekent dat meisjes een groter empathisch vermogen hebben dan jongens. Verder bestaat een niet significant interactie-effect tussen social media en ouderlijke steun. De positieve relatie tussen social media en empathie hangt niet samen met ouderlijke steun. Hiermee wordt H2 (de positieve relatie tussen social media en empathie wordt versterkt door ouderlijke steun) verworpen.

Om de derde hypothese te beantwoorden is gekeken naar de modererende rol van negatieve interactie op het verband social media gebruik en empathie. Hiervoor is nogmaals een moderatieanalyse uitgevoerd. Het hele model is significant ($F(4.419) = 39.73, p < .001$) en de onafhankelijke variabelen verklaren gezamenlijk 28% van de variantie met betrekking tot empathie ($R^2 = .28$). In tabel 3 is een overzicht te zien van de resultaten van de moderatieanalyse. Negatieve interactie hangt niet significant samen met empathie. Gender heeft daarentegen, net als de vorige moderatieanalyse, wel een positieve significante samenhang met empathie. Verder bestaat een niet significant interactie effect tussen social media en negatieve interactie.

De positieve relatie tussen social media en empathie hangt niet samen met negatieve interactie. Hiermee wordt H3 (de positieve relatie tussen social media gebruik en de mate van empathie bij adolescenten wordt verzwakt door negatieve interactie) verworpen.

Tabel 2

Resultaten hele model met ouderlijke steun als moderator

	B	SE	t	P	LLCI	ULCI
--	---	----	---	---	------	------

Social media gebruik	.20	.03	7.52	.000	.15	.25
Ouderlijke steun	.12	.04	2.86	<.005	.04	.21
Interactie-effect	-.05	.04	-1.30	.193	-.12	.02
Gender	.41	.05	7.76	.000	.30	.51

Noot. Interactie-effect = ouderlijke steun X social media gebruik

Tabel 3

Resultaten hele model met negatieve interactie als moderator

	B	SE	t	P	LLCI	ULCI
Social media gebruik	.20	.03	7.44	.000	.15	.26
Negatieve interactie	.02	.04	.42	.676	-.06	.09
Interactie-effect	.04	.03	1.10	.274	-.03	.10
Gender	.41	.05	7.68	.000	.30	.51

Noot. Interactie-effect = negatieve interactie X social media gebruik

Discussie

Het overkoepelende doel van huidig onderzoek was meer inzicht krijgen in de modererende rol van ouder-kind relatie op het verband tussen social media gebruik en empathie bij adolescenten. Uit eerder onderzoek is al gebleken dat een hoge frequentie van social media gebruik gerelateerd is aan hogere niveaus van empathie (Guan et al., 2019). Welke contextfactoren hier een versterkende of verzwakkende invloed op hadden was nog niet duidelijk. Ouder-kind relatie is daarom als factor onderzocht, welke is opgesplitst in ouderlijke warmte en negatieve interactie.

Discussie resultaten

Kijkend naar de eerste hypothese ‘*Er is een positieve relatie tussen social media gebruik en de mate van empathie bij adolescenten*’, werd op basis van voorgaand onderzoek verwacht dat social media gebruik positief zou samenhangen met de mate van empathie bij adolescenten (Vossen & Valkenburg, 2016). Huidige resultaten komen overeen met voorgaande literatuur. Hoe meer adolescenten gebruik maken van social media, des te meer beschikken zij over een empathisch vermogen.

Kijkend naar de tweede hypothese ‘*De positieve relatie tussen social media gebruik en de mate van empathie bij adolescenten wordt versterkt door ouderlijke steun*’, werd op basis van voorgaand onderzoek verwacht dat ouderlijke steun zou modereren op het verband tussen

social media gebruik en de mate van empathie bij adolescenten. Ondersteunende ouders voldoen aan de behoeften van kinderen, wat kan leiden tot een betere competentie om aandacht te besteden aan emoties van de ander (Bowbly, 1982). Adolescenten zouden daarbij social media kunnen gebruiken voor sociale interactie (Papacharissi & Mendelson, 2011), waarbij ze hun empathische vaardigheden oefenen (Vossen & Valkenburg, 2016). Huidige resultaten komen echter niet overeen met voorgaande literatuur. Hoewel ouderlijke steun wel positief samenhangt met de mate van empathie bij de adolescent, blijkt het geen modererende rol te hebben. In huidig onderzoek was de spreiding van ouderlijke steun relatief laag, namelijk .59. Mogelijk worden duidelijkere effecten gevonden wanneer sprake is van een grotere spreiding.

Kijkend naar de derde hypothese ‘*De positieve relatie tussen social media gebruik en de mate van empathie bij adolescenten wordt verzwakt door negatieve interactie*’, werd op basis van voorgaand onderzoek verwacht dat negatieve interactie zou modereren op het verband tussen social media gebruik en de mate van empathie bij adolescenten. De negatieve interactie tussen ouder en kind vormen een belemmering voor het innemen van perspectief en het tonen van bezorgdheid voor anderen (Morris et al., 2007). Hierdoor zal hij minder in staat zijn het empathisch vermogen te oefenen met behulp van social media. Huidige resultaten komen echter niet overeen met voorgaande literatuur. Negatieve interactie hangt niet samen met het empathisch vermogen van de adolescent en heeft ook geen modererende rol. Dit kan mogelijk verklaard worden door een methodologisch kenmerk: het gemiddelde van negatieve interactie in de gehele steekproef was 1.84 op een likertschaal van 1 tot en met 5, wat een lage score is. Dit betekent dat er in de totale steekproef überhaupt weinig negatieve interactie aanwezig was, wat de resultaten beïnvloed kan hebben.

Sterke punten

Huidig onderzoek kent een aantal sterke punten. Allereerst zijn alle vragenlijsten digitaal afgenomen en zijn de gegevens geanonimiseerd, waardoor participanten mogelijk minder druk ervaren om sociaal wenselijk te antwoorden dan wanneer ze door een interviewer zouden worden bevraagd. Sociaal wenselijkheid heeft namelijk een grote invloed op de validiteit in kwantitatief onderzoek (Nederhof, 1985). Daarnaast is een sterk punt van huidig onderzoek dat de modererende rol van ouderlijke warmte en negatieve interactie is onderzocht. Zo kon worden uitgezocht of deze moderatoren de sterkte, richting of aanwezigheid van een relatie tussen social media gebruik en empathie beïnvloedde. Tevens helpen modererende variabelen om de externe validiteit in een onderzoek te bepalen. Tot slot beperkt huidig onderzoek zich niet tot één of twee platvormen met betrekking tot social

media, zoals andere onderzoeken dat wel doen, maar richt het zich op tien verschillende platvormen.

Limitaties en suggesties voor vervolgonderzoek

Hoewel de huidige studie sterke punten heeft, kent het ook een aantal beperkingen. Allereerst is gebruik gemaakt van een gemakssteekproef om participanten te werven. Het opleidingsniveau en de sociaal economische status (SES) is hoog in huidige steekproef. Er kan daarom niet met zekerheid gezegd worden of resultaten representatief zijn voor de gehele populatie, wat ertoe leidt dat conclusies minder generaliseerbaar zijn. Daarnaast was in de steekproef weinig sprake van negatieve interactie tussen ouder en kind, wat mogelijk leidde tot geen modererend verband bij de moderator negatieve interactie. Daarbij was ook de spreiding van ouderlijke steun en empathie klein. Een meer diverse sample met meer spreiding van de variabelen zou daarom wenselijk zijn voor vervolgonderzoek. Kijkend naar bovenstaande limitaties zou het hanteren van een grotere steekproef, waarbij participanten random en zoveel mogelijk verspreid over Nederland worden geselecteerd, een aanbeveling kunnen zijn voor vervolgonderzoek. Wat hiernaast een suggestie voor vervolgonderzoek kan zijn is het onderzoeken van gender als moderator, omdat blijkt uit resultaten van huidige studie dat gender een belangrijke voorspellende factor is voor het verband tussen social media gebruik en empathie.

Conclusie

Huidige bevindingen over de positieve samenhang tussen social media gebruik en empathie bij adolescenten sluiten aan bij eerder onderzoek die een verband hiertussen bevestigen. De contextfactor ouder-kind relatie (ouderlijke warmte en negatieve interactie) laat in huidige studie geen aanwijzingen zien voor een modererend effect op dit verband. In afwachting van verder experimenteel onderzoek kunnen andere contextfactoren onderzocht worden die mogelijk kunnen modereren op het verband, zodat versterkende of verzwakkende factoren gevonden kunnen worden voor het gebruik van social media en het empathisch vermogen bij adolescenten.

Literatuurlijst

- Allemand, M., Steiger, A. E., & Fend, H. A. (2015). Empathy development in adolescence predicts social competencies in adulthood. *Journal of Personality*, 83(2), 229-241. <https://doi.org/10.1111/jopy.12098>
- Alloway, T., Runac, R., Qureshi, M., & Kemp, G. (2014). Is Facebook linked to selfishness? Investigating the relationships among social media use, empathy, and narcissism. *Social Networking*, 3(3), 150-158. <https://doi.org/10.4236/sn.2014.33020>
- Arends-Tóth, J. (2019). Jongeren en internetgebruik. In Centraal Bureau voor de Statistiek (Red.), *Jaarrapport landelijke jeugdmonitor 2019* (pp. 157-169). <https://longreads.cbs.nl/jeugdmonitor-2019/jongeren-en-internetgebruik/>
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55(1), 83-96. <https://doi.org/10.2307/1129836>
- Boutelle, K., Eisenberg, M. E., Gregory, M. L., & Neumark-Sztainer, D. (2009). The reciprocal relationship between parent-child connectedness and adolescent emotional functioning over 5 years. *Journal of Psychosomatic Research*, 66(4), 309-316. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2008.10.019>
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: Retrospect and prospect. *American Journal of Orthopsychiatry*, 52(4), 664-678. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1982.tb01456.x>
- Cabral, J. (2011). Is generation Y addicted to social media. *The Elon Journal of Undergraduate Research in Communications*, 2(1), 5-14. https://www.elon.edu/u/academics/communications/journal/wp-content/uploads/sites/153/2017/06/EJSpring11_Full.pdf#page=8
- Carlo, G., McGinley, M., Hayes, R. C., & Martinez, M. M. (2012). Empathy as a mediator of the relations between parent and peer attachment and prosocial and physically

- aggressive behaviors in Mexican American college students. *Journal of Social and Personal Relationships*, 29(3), 337-357. <https://doi.org/10.1177/0265407511431181>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2019, 27 mei). *Meisjes vaker op sociale netwerken dan jongens*. Geraadpleegd op 13 januari 2022, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/22/meisjes-vaker-op-sociale-netwerken-dan-jongens>
- Cowan, P. A., & Cowan, C. P. (2002). Interventions as tests of family systems theories: Marital and family relationships in children's development and psychopathology. *Development and Psychopathology*, 14(4), 731-759. <https://doi.org/10.1017/S0954579402004054>
- Davis, M. H. (1983). Measuring individual differences in empathy: Evidence for a multidimensional approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44(1), 113-126. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.44.1.113>
- De Vries, D. A., Vossen, H. G. M., & Van der Kolk–Van der Boom, P. (2019). Social media and body dissatisfaction: Investigating the attenuating role of positive parent–adolescent relationships. *Journal of Youth and Adolescence*, 48(3), 527–536. <https://doi.org/10.1007/s10964-018-0956-9>
- Duncan, L. G., Coatsworth, J. D., & Greenberg, M. T. (2009). A model of mindful parenting: Implications for parent-child relationships and prevention research. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 12(3), 255-270. <https://doi.org/10.1007/s10567-009-0046-3>
- Frison, E., & Eggermont, S. (2020). Toward an integrated and differential approach to the relationships between loneliness, different types of Facebook use, and adolescents' depressed mood. *Communication Research*, 47(5), 701-728. <https://doi.org/10.1177/0093650215617506>

- Furman, W., & Buhrmester, D. (1985). Children's perceptions of the personal relationship in their social networks. *Developmental Psychology*, 21(6), 1016-1024.
<https://doi.org/10.1037/0012-1649.21.6.1016>
- Furman, W., & Buhrmester, D. (1992). Age and sex differences in perceptions of network of personal relationships. *Child Development*, 63(1), 103-115.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1992.tb03599.x>
- Guan, S. S. A., Hain, S., Cabrera, J., & Rodarte, A. (2019). Social media use and empathy: A mini meta-analysis. *Social Networking*, 8(4), 147-157.
<https://doi.org/10.4236/sn.2019.84010>
- Hong, S. & Na, J. (2018) How Facebook is perceived and used by people across cultures: The implications of cultural differences in the use of Facebook. *Social Psychological and Personality Science*, 9(4), 435-443. <https://doi.org/10.1177/1948550617711227>
- James, T. L., Lowry, P. B., Wallace, L., & Warkentin, M. (2017). The effect of belongingness on obsessive-compulsive disorder in the use of online social networks. *Journal of Management Information Systems*, 34(2), 560-596.
<https://doi.org/10.1080/07421222.2017.1334496>
- Konrath, S. (2013). The empathy paradox: Increasing disconnection in the age of increasing connection. In R. Luppigini (Ed.), *Handbook of research on technoself: Identity in a technological society* (pp. 204-228). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-4666-2211-1.ch012>
- Konrath, S. H., O'Brien, E. H., & Hsing, C. (2011). Changes in dispositional empathy in American college students over time: A meta-analysis. *Personality and Social Psychology Review*, 15(2), 180-198. <https://doi.org/10.1177/1088868310377395>

- Krishen, A. S., Berezan, O., Agarwal, S., & Kachroo, P. (2016). The generation of virtual needs: Recipes for satisfaction in social media networking. *Journal of Business Research*, 69(11), 5248-5254. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2016.04.120>
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S., & Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social Development*, 16(2), 361–388. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2007.00389.x>
- Nederhof, A. J. (1985). Methods of coping with social desirability bias: A review. *European Journal of Social Psychology*, 15(3), 263-280. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2420150303>
- Papacharissi, Z., & Mendelson, A. (2011). Toward a new(er) sociability: Uses, gratifications and social capital on Facebook. In S. Papathanassopoulos (Red.), *Media perspectives for the 21st century* (pp. 212–230). Routledge.
- Schreiter, S., Pijnenborg, G. H. M., & Aan Het Rot, M. (2013). Empathy in adults with clinical or subclinical depressive symptoms. *Journal of Affective Disorders*, 150(1), 1-16. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2013.03.009>
- Trentini, C., Tambelli, R., Maiorani, S., & Lauriola, M. (2021). Gender differences in empathy during adolescence: Does emotional self-awareness matter? *Psychological Reports*. Online voorpublicatie. <https://doi.org/10.1177/0033294120976631>
- Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2013). The Differential Susceptibility to Media Effects Model. *Journal of Communication*, 63(2), 221-243. <https://doi.org/10.1111/jcom.12024>
- Vossen, H. G. M., Piotrowski, J. T., & Valkenburg, P. M. (2015). Development of the Adolescent Measure of Empathy and Sympathy (AMES). *Personality and Individual Differences*, 74, 66-71. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.09.040>

Vossen, H. G. M., & Valkenburg, P. M. (2016). Do social media foster or curtail adolescents' empathy? A longitudinal study. *Computers in Human Behavior*, *63*, 118-124.

<https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.05.040>

Whiting, A., & Williams, D. (2013). Why people use social media: A uses and gratifications approach. *Qualitative Market Research*, *16*(4), 362-

369. <https://doi.org/10.1108/QMR-06-2013-0041>